

BESLUT

2020-11-02 Dnr: 20/01689

SAKEN

Aktuellt, SVT2, 2020-04-16, inslag med statistik från Folkhälsomyndigheten; fråga om saklighet

BESLUT

Inslaget frias. Det strider inte mot kravet på saklighet.

INSLAGET

I inslaget samtalade två programledare med en professor i smittskydd om antalet dödsfall till följd av covid-19. Inledningsvis sades bland annat följande.

(Programledare 1) – Vi ska titta på några av de staplar som Folkhälsomyndigheten redovisade i dag. [---] (Professor) – Man får titta på trender i sådant här, inte liksom allt för mycket enstaka staplar.

Under en sekvens visades olika diagram i bild varav ett innehöll statistik över antalet nya dödsfall i covid-19 mellan den 26 februari och den 15 april 2020. Diagrammet hade rubriken ”Antal avlidna per dag” och som källa för statistiken angavs Folkhälsomyndigheten (FHM). Enligt diagrammet hade antalet nya dödsfall per dag inledningsvis ökat till cirka 90 den 4 april 2020 för att sedan sjunka till cirka 40 den 15 april 2020. I *Aktuellt*-studion sades bland annat följande.

(Programledare 2) – Och sista bilden som vi har valt det gäller då antalet avlidna i Sverige, totalt sett. Och här ser det ju verkligen tydligt ut, i mina ögon. (Professor) – Ja, och det kanske är så att den här toppen avspeglar när viruset tog sig in på allt för många äldreboenden [...] och sedan har det som tur är inte fortsatt lika illa. (Programledare 1) – Och då undrar man förstås, de här diagrammen som vi har tittat på, vad kan man dra för slutsatser när det gäller flockimmunitet [...], börjar vi nå dit? (Professor) – Jag tycker, på de här siffrorna bara är det svårt att säga något om det, utan det krävs tester. [...] Men det är svårt att säga om det här beror på flockimmunitet [...] eller om det beror på att de här åtgärderna som vi har hört om och ska fortsätta med, att det är de som, som är kanske den största effekten fortfarande ändå. [---] Det ser ju bra ut på de här siffrorna liksom jämförelsevis med hur det skulle kunna sett ut.

ANMÄLNINGARNA

Anmälarna anför sammanfattningsvis att ett diagram som visades i inslaget gav det felaktiga intrycket att covid-19-pandemin höll på att plana ut, med 40–50 dödsfall per dag, trots att det korrekta antalet dödsfall per dag var över 100.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Sveriges Television AB (SVT) anser att inslaget överensstämmer med kravet på saklighet och i huvudsak följande.

Vid tiden för inslaget fanns på SVT två vanliga sätt att redovisa covid-19-relaterade dödsfall. Antingen ”rapporterade dödsfall”, alltså hur många nya dödsfall som hade rapporterats in till FHM det senaste dygnet. Det placerar inte ut dödsfallen på rätt datum, utan visar alltså hur många nya dödsfall som har rapporterats en given dag (men som i regel har skett tidigare dagar).

Det andra sättet som SVT redovisade covid-19-relaterade dödsfall på var antalet nya dödsfall där staplarna hämtades från FHM:s justerade historik, med diagrammen uppdaterade så att dödsfallen hamnade på de dagar de faktiskt hade inträffat.

Det diagram som visades i inslaget, och som anmälarna har reagerat på, kom från FHM:s justerade tidslinje – det där dödsfallen placerats in på rätt datum bakåt i tiden. Den 16 april 2020 var det 130 nya rapporterade dödsfall som förmedlades, men de 130 placerades in på många dagar bakåt i tiden – personerna hade alltså inte avlidit det senaste dygnet. Enligt den statistik från FHM som visades i inslaget så var det, den 16 april, 41 personer som konstaterats avlidna dagen innan. Utöver det fanns det 18 personer för vilka dödsdatum ännu inte var fastställt. Dessa 18 personer fanns inte med i det diagram som visades. I inslaget stod också tydligt ovanför diagrammet att det var ”Antal avlidna per dag” som avsågs, inte ”Antal rapporterade dödsfall per dag”.

Den 16 april rapporterades ”130 rapporterade dödsfall” av FHM. Den uppgiften hade också till exempel Aftonbladet, som bara publicerade rapporterade fall. Den fanns också i SVT:s direktrapportering. SVT valde dock att ta upp den justerade statistiken per dag i inslaget.

I början av covid-19-pandemin hände det väldigt ofta att människor blandade ihop rapporterade dödsfall med siffror över när dödsfallen faktiskt hade skett. I det aktuella inslaget användes den som bedömdes vara den mer korrekta, justerade uppgiften – som visade vilken dag dödsfallet inträffat, oavsett vilken dag det hade rapporterats in. Därefter justerades sedan siffrorna ytterligare under en tid i takt med att fler uppgifter kom in om antalet döda ett visst datum.

Sedan början av covid-19-pandemin har FHM förändrat sin rapportering av antalet smittade och döda flera gånger. Det har även SVT gjort. Programbolaget har förbättrat och tydliggjort diagrammen över sjukdomens olika parametrar flera gånger. SVT jobbar med att fortlöpande förbättra och förfina rapporteringen så att den i varje enskilt ögonblick ska vara så vederhäftig som bolaget förmår. I slutet av april 2020 började SVT:s nyhetsredaktioner att särrapportera preliminär statistik från mer definitiva siffror, genom att märka de senaste tio dagarnas statistik med ränder, medan staplarna med äldre och mer definitiva siffror var enfärgade. Detta för att ytterligare signalera att de senaste siffrorna var att betrakta som preliminära under en tid framåt.

I april visste redaktionen inte hur länge siffrorna över antalet döda per dag skulle komma att efterjusteras. De siffror som redovisades i *Aktuellt* över antalet registrerade döda den dagen var korrekta när de publicerades. Ingenting har medvetet undanhållits publiken. Det fanns vid tiden en stor oro över att påsken 2020 skulle innebära ökad spridning och fler dödsfall, vilket inte blev fallet enligt den statistik som redaktionen hade tillgång till vid sändningstillfället och bedömde som mest relevant att redovisa. Att den ökningen såg ut att utebli var relevant att rapportera om.

Den professor i smittskydd som medverkade i inslaget, signalerade i flera svar att siffrorna skulle tolkas med försiktighet. Han använde ord som "kan vara", "kanske" och "möjligen" flera gånger. Han påpekade också att kunskapsläget spretade och att forskarna lär sig nya saker hela tiden.

I sändningen nämndes ingen exakt siffra över antalet döda per dag. I stället påpekades det flera gånger att det är just trenden man ska titta på.

AKTUELL BESTÄMMELSE

SVT ska utöva sändningsrätten sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (13 § i sändningstillståndet). Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas.

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

SVT anger i sitt yttrande att det vid sändningstillfället fanns två vanliga sätt att redovisa covid-19-relaterade dödsfall: antalet nya dödsfall som rapporterats det senaste dygnet eller antalet konstaterat avlidna per dag. I inslaget redovisade SVT tydligt med en rubrik att det aktuella diagrammet innehöll statistik över antalet avlidna per dag under en tidsperiod. Nämnden anser att sättet som SVT redovisade dödsfallen inte strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Dag Mattsson, Ulrika Hansson, Clas Barkman, Berivan Yildiz, Bo-Erik Gyberg, Gunnar Springfeldt och Sofia Olsson Olsén efter föredragning av Gustav Aspengren.

På granskningsnämndens vägnar

Dag Mattsson

Gustav Aspengren

Originalhandlingen med namnunderskrifter förvaras hos myndigheten.